

PATNUBAY NG BAYAN

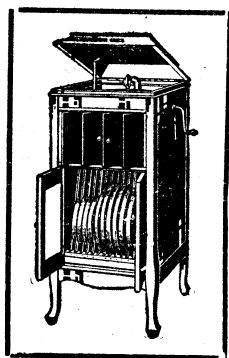
THE PEOPLE'S GUIDE—GUIA DEL PUEBLO

YEAR
AÑO
TAON

IV

MANILA, DECEMBER 1918
MAYNILA, DISYEMBRE

No. 44
BLG.

MUSICA BAILABLE IRRE-
SISTIBLE
CADENCIAS EXQUISITAS
QUE DELEITAN

ESTAS SON LAS NOTAS DE LAS
GRAFONOLAS Y DISCOS

COLUMBIA

EL TONO MAS FUERTE Y ELEVADO PUEDE SER REGULADO HASTA
EL TONO MAS BAJO Y SILENCIOSO

BECK'S

ESCOLTA

MANILA

Urrutia y C.^a

Exportadores é Importadores

Comerciantes en toda clase de productos del país
Consignatarios de los vapores.

'Albay," y Ntra. Sra. de Begonia," con servicio regular á
los puertos de Legaspi, Tabaco, Lagonoy y Daet.

Muelle de la Industria 1043
MANILA, I. F.

Dirección Telegráfica: "URRUTIA"

Claves: AI, ABC, 4.a y 5.a Edicion y Lieber's

P. O. Box 597.

Teléfono 319.

INSULAR LUMBER COMPANY

Our Tanguile and Almon Lumber Offers an Acceptable
and Reasonably Priced Substitute

FOR

MAHOGANY

Large Stocks Always on Hand Well Manufactured
and Seasoned.

Write for Samples and Prices.

MANILA, P. I.

THE PEOPLE'S GUIDE

ENGLISH SECTION

EDITOR P. L. STANGL, B. S.
P. O. Box 733, Manila.

PROPRIETOR AND MANAGER:
SOFRONIO G. CALDERÓN.

758 Reina Regente, Binondo, Manila.

SUBSCRIPTIONS

Single No. . . . . P 0.10
One year . . . . . , 1.00
,, ,, in provinces . . . . . , 1.20
U. S. and Foreign: one year . . . . . , 2.00

4th Year.

MANILA. DECEMBER 1918

No. 44

MERRY CHRISTMAS

Within a few weeks after the appearance of this number the merry Christmas season will be upon us again, and this year, for the first time in four years, it will not be celebrated under the lowering skies of a suffering world, to the accompanying roar of cannon or the cry of stricken soldiers or starving populace. Well then may we draw a deep breath and rejoice at the return of that period or the year which more than any other means peace and good will to all mankind.

The war is over! This is beyond doubt the best Christmas gift to all, and as such we should celebrate it, joyfully, thankfully, happy in the knowledge that the grim specter of pain has once again been driven into its lair; let us hope, for the last time.

But while we rejoice at this time over the return of the happy day which is the special privilege of childhood, as we get ready to close the account with this year and prepare to face the new, let us hold fast to some of those precious lessons which this war so hard tried to teach us, and which, like nectar in the cup of the flowers of even poisonous plants, is the earnest of that saying which states that it is an ill wind that blows in body good.

One of the things this war taught us, as nothing before in so concrete form, is the solidarity of mankind, which answers the question: am I my brothers keeper? in the affirmative. It also

has shown us that waste is an economic crime, that cooperation is the only solution of our problems, whether political, economic, industrial or agricultural. It has shown us the need of education applied to our every day life, of training, of specialization on an efficient basis. In short, it has shown us as nothing ever before, that man does not live to himself alone, but that he is part of one huge family, in which every one should and ought to do his or her share to the best of their respective ability, ungrudgingly, gladly, as loving service, not as compulsory, unlovely duty.

When duty becomes a pleasure instead of a task, when each and all is happily busy and busily happy, then we will have indeed merry Christmas whatever the date of the calendar.

So let us ponder deep the lessons of this past time of stress and testing, and if the fire of trial has at last brought out the fine gold of true manhood and womanhood, if we have purged the dross of selfishness, of slovenly inefficiency, of wasteful heedlessness, of narrow self seeking, dear as the price has been that the world had to pay for tuition, it was worth it.

As we think of these things this Christmas tide, and remember the dead who gave their lives that we, the living, might profit by their heroic death, let us strive to make this new, regenerated humanity worthy of it all, by giving proof that we have really learned the lesson, and make patriotism real, not mere lip service, not a

 <p>TEL. 3576</p>	<p>I. DE LEON</p> <p>EL MEJOR PINTOR PROGRESIVO DE</p> <p>CASAS Y CARATULAS</p> <p>A PRECIOS MUY ECONÓMICOS</p> <p>175 ROSARIO. MANILA, I. P.</p>	<p>TEL. 3576</p>
---	---	--

mere hollow sham of shouting for show, by *living* every day, prove that these had not died in vain.

So then we wish you, all the large family of our readers, and beyond you, all mankind, awakening to the sound of peace on earth, a MERRY CHRISTMAS!

Rural Banks and borrowers

It has been stated hundreds of times that the Philippine Islands need capital. This is a fact. Everyone knows it. The country is new and undeveloped and this means the need of ready cash, to vitalize industry, develop commerce and open up new lands. The National Bank is a good institution, but its scope is practically limited to Manila, and a few large towns. It deals with those who have either ready cash, or guaranteed credit, and its rates are low in consequence, furthermore its loans are in the main for not to exceed 120 days, this for urban activities is perfectly feasible, but the larger outlook, the nine-tenths of producing population, that of the rural communities, has to date been practically untouched.

It wants to be thoroly understood that the idea of Rural Credit Societies is perfectly good, but as to the feasibility of them, as a financial success, is what we will now discuss. At first sight, apology may be offered, that these societies are still too new, to have had any effect on the financial situation of their localities, that the amounts available are as yet totally unable to cope with any loan situation that may arise in their communities.

It is an axiom that a person cannot lift himself by his bootstraps, in part this is just what the Rural Credit Societies are trying to do. In Oriental Countries the rates of interest have always been high, due in part to instability of conditions, greed, and

ATENEO RIZAL
COLLEGE OF PHARMACY—COLLEGE OF AGRICULTURE.
Founded 1904—Incorporated 1909.
SPECIAL COURSES IN AGRICULTURE
BEGIN JULY 1—1918

The new term opens July 1st. Inscription now open. New laboratories and greatly improved courses and equipment.—The best College of its kind.

For particulars apply to 635-641 Calle Sales, Sta. Cruz, P. O. Box 733

ignorance. This will remain so for many years to come. India, China, and Japan, and all the neighboring countries, are all in the same boat, and still they are thoroly developed. Occidental countries where these Credit Societies have in part succeeded are countries of low interest, but can we say this will be the rule, after the present world struggle. It may still remain so, but I seriously doubt it.

Let us look the facts squarely in the face, with their advantages and their drawbacks. The Rural Credit Societies are expected to furnish the cash for their local Banks. This cash comes from the peoples who have acquired it, from thrift, which in the islands in nine cases out of ten, means that it comes from being able to save and loan the money at high interest, and there are very few, few rural fortunes in these Islands, that are not based on the same procedure. The Usury Law lays down certain principles of lending money with interest rates attached, but as in all countries, this is law only. The universal need of money allows many loopholes, if not the ignoring of the law at least. This is a fact, it is not a mere theory.

The members who place their money in the Rural Credit Societies, have heretofore been getting as high as 150 and 200% on their loans, or for example in the Central Luzon Provinces, loaning in advance P1.00

THE WILLIAMS FASHION TAILORING

SASTRERÍA DE G. MASIGLAT

221 PLAZA STA. CRUZ

Se recibe toda clase de trabajos concierne al ramo de sastrería. Espero pues se sirva Vd. honrarme con su confianza utilizando mis servicios en esta sastrería por lo cual le doy, anticipadas muchas gracias.

ESPECIALMENTE MODERNO

G. Masiglat.

The Sanitary Steam Laundry

TELEFONO 529

918 CALLE ARLEGUI

Es la mas conocida lavandería de vapor.

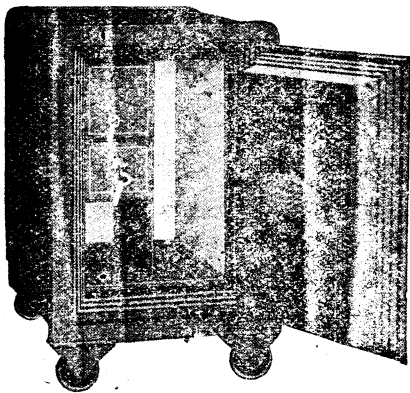
Lava higiénicamente las ropas y muy á propósito para esta temporada de enfermedades contagiosas.

for one cavan of palay, valued at P3.00. They have their clientele, who like the poor are always with us. Will some one kindly explain why they forego their gain? because from personal observance, neither patriotism, local love of country, and public spirit, are so marked either in this or any other country that entire communities will forego their gain, or change the custom of loans prevalent in the Islands since time immemorial.

The small amount of Government aid, promised, has been the lure, as well as the local name of Bank, which spells MONEY to the average member of the Rural Credit Societies in forming many of them, or at least that is the story of a number of them. If the rate of interest was naturally low, no better thing could happen to the country than a local bank in each small town or barrio; but alas, there has not been the slightest abatement of the evil of high interest right around the communities in which these societies have been formed. Of course it might be argued, that these local societies have to come some time, and better late than never, but they must be a permanent success, if at all, or forever go out business. In the United States it is only two or three years since Rural Credit was founded, at a low rate of interest, and we all know how high the farmer had to pay for ready cash

before, and it is yet too soon the predict absolute success; however, the one thing is available in the United States, which is, the vital thing unavailable here in the Islands. This is the CASH to do the business with.

Then again, urban and rural credits need different standards, or the history of all such kind of banks has been woefully misrepresented. This is a world-wide fact. The collateral if any, guaranteeing rural loans is subject to an infinite variety of changes that urban loans have not to meet, the instability of crops, natural causes, fluctuation in prices of produce, call for a higher rate of interest than those of the urban class. Then again the amounts of the moneys available in the Rural Credit Societies. Let us take for an instance the R. C. S. of Cabanatuan, Nueva Ecija. This is a town recently built up, is an immense shipping point, for the most important Philippine product, namely rice. It is the capital of the Province, it is an agricultural town besides being the R R Terminal. Total of about P-3000 was raised to start the Rural Credit Societies but owing to lack of organization, or something, very little of this small sum was placed where it could do good. As the shipping headquarters of a vast number of agriculturists, it was necessarily their financial headquarters too. A gross business turnover in rice alone o

Herring Hall Marvin Guaranteed Fireproof Safes

It will pay you to buy
the best to get absolute
protection.

All sizes in stock

ERLANGER & GALINGER

Roxas Building

Manila

from P-7.000.000 to P-8.000.000 yearly is the cash business of the town. Assuming that 10% of the cost is necessary to enable the producer to transport, and store their product, it would be clearly seen that instead of P-3000 it would be necessary to have from P-700.090 to P-800.000 available.

This sum is, too small to contemplate as any aid whatever to the agricultural prosperity of that district and the loans necessary for the above business were furnished by interested persons at about 50 to 100% gain, for the simple reason that money and the need for it, rise like water to the same level. Another example of the dead weight of inertia and the power of custom was another small town, that had subscribed about P 300 and and formed a R C S. but so much difficulty appeared in making loans, and from other causes that it was dissolved, and the members loaned their cash out at "takalanan."

It is a sad, but nevertheless true fact, their even the most enlightened person furnishing the cash in these Rural Credit Societies are also the ones, who re-loan it to the lower strata at the usual 100%.

(To be continued)

THE INCREDIBLE

The saying, "It is the incredible which hap-

pens," receives illustration almost every week in the public press. For example, a Jersey City man and his brother were walking along the brow of the Palisades of the Hudson one winter day when the first mentioned became dizzy and ran a few steps to save himself from falling. He lost his equilibrium, and fell headlong over the face of the cliff, there about seventy feet high.

In the air he turned; his feet landed on a projecting point of rock about fifteen feet from the top; from this he fell about thirty feet to a ledge not more than six feet long by three wide; and there he lay insensible till rescued by means of a ladder from below. The man was not injured at all.

In a Boston fire, a district chief fireman was on the roof of a building eight stories high, when the fire cut him off from any way of escape but one. On arms and legs, his back downward, he crawled out on an electric cable. Thus suspended, about 100 feet above the street, he hung in the midst of sparks and smoke for many minutes.

He was rescued by firemen who cut the cable on the roof of a building opposite the burning one, tied a wire to the cut end, and so lowered the fireman, who slipped along the cable as it descended, to within twenty-five feet of the ground, whence he dropped into a net and was saved from anything worse than great exhaustion.

Had either of these adventures been told as

"EL HOGAR FILIPINO"

SOCIEDAD MUTUA DE CONSTRUCCION Y PRESTAMOS

MANILA

Hacemos operaciones en cualquier provincia de Filipinas, siempre que sean de alguna importancia, produzcan renta segura las garantías y estén registradas estas con títulos antiguos de dominio o Torrens.

Nuestro sistema se adapta lo mismo a las fincas urbanas que a las explotaciones agrícolas de importancia.

"stories" they would probably have been regarded as incredible. In fact, men who have really lived adventurous lives, and then have written what they have seen, undergone, or credibly heard of, are frequently accused of "spinning yarns," even when they have suppressed a part of the truth through fear of not being believed.

A bear's misadventure

A party of hunters on the Florida coast came suddenly upon a bear prowling about a beach; he was gravely inspecting such articles as were brought up by the waves, which were richer than usual in plunder, for there had recently been a severe storm. It was curious to observe the bear's treatment of this wreckage.

He would first look at an article, smell it, and then touch it with his paw; finally, after deliberately seating himself, with his hind leg projecting in front, he would turn his head to one side and try to crack his new acquisition with his teeth. The burlesque gravity of his manner was extremely funny.

He threw away a cocoanut, as being too hard to chew, ate an orange with great satisfaction, and presently discovered a small cask, which he endeavored to open. By dint of much biting he enlarged the bung-hole, so that he could insert a paw; then he held the cask on one arm, and kept the other paw busy in rapid journeys back and forth to his mouth.

But this method of getting at the contents did not satisfy him. Presently, standing erect on his hind feet, he inserted his nose in the barrel, and then his head. Now a bear's nose is so sharp that it goes through a small place very easily, but owing to the heavy folds of skin about the neck, and the fact that the hair and ears are set backward, it does not possess the same facility for coming out.

The bear was fast. He began to pull back, but as he pulled, the barrel came with him, and as he rolled on his back, pawing ineffectually at its convex sides, it merely revolved about his head, as if it were on a pivot. Then, alarmed by the sound of the laughter of the spectators of this little comedy, he took fright and ran, wearing the cask on his head like a helmet!

Up the hill he rushed, lost all sense of direction, and rolled squarely among the men. Picking himself up, he reared, and began growling and waving his paws, but was speedily released by one of the negroes with the party, who broke the barrel with a blow from a club and scattered the mackerel with which it had been filled.

The bear rewarded him for his service with a blow of the paw which laid the negro on the sands, and in another second Bruin was himself stretched there by the discharge of two rifles.

LIME FOR SOIL

Lime is needed on many farms. There are farms where a liberal application of agricultural lime would increase the yield of crops considerably.

Lime is not a fertilizer in the strict use of the term. It is an "amendment" or "stimulant" to soil to get better use of fertility constituents already in the soil.

Lime is needed in sufficient quantity to hasten decay of organic matter; to correct acid soil and to flocculate and crumble cloddy, compact soil. With sufficient lime soil is more easily pulverized and is generally conducive to soil organisms known usually as soil bacteria.

Where a heavy green crop is turned under the soil may become sour unless lime is applied to neutralize the acid formed by the decay of a green crop. With the green crop turned under and an application of lime poor soil is generally greatly improved.

More acres to the man is urgently needed in farming next year. So many farm hands have been taken to the front that every hand left will be forced to cultivate about twice as much land as in peace times if the country is to have food. This will be impossible, for one man cannot now do two men's work under war conditions. But by sowing down more land and pasturing some it may be necessary to use the same acreage as before the war.

Gregorio Yu-Chuco y Herederos

ALMACEN DE TEJIDOS
Y MATERIALES PARA ZAPATERIA
Y CHINELERIA.

Calle San Vicente Nos. 219 y 221. TEL. 1401

MANILA & ILOILO.

Prudencio A. Remigio

ABOGADO

BUFETE RESIDENCIA
Arias Building 1249 Oroquieta,
211 Carriedo, Sta. Cruz. Sta. Cruz, Manila

GUÍA DEL PUEBLO

SECCION CASTELLANA

EDITOR Y ADMINISTRADOR

SOFRONIO G. CALDERON

758 Reina Regente,

Binondo, Manila.

LOS PRECIOS DE SUSCRIPCION

Número suelto	P0.10
Un año anticipado en Manila	„ 1.00
En provincias	„ 1.20
En Estados Unidos y en el extranjero ..	„ 2.00

4.o Año.

MANILA, DISEMBRE 1918.

Núm. 44.

LAS PASCUAS DE NAVIDAD

Una vez más,—en la cadena interminable de años que forma la vida humana,—se acerca el periodo más deseado entre los hijos de Adán, que poblamos el mundo.

La Navidad, ha sido siempre, más que la conmemoración del más grande acontecimiento registrado en los anales de la Historia, la época transmisora de una como catarata de alegría que dá aliento á los espíritus y embriaga la existencia con el perfume de entusiasmo. En esa época, los niños gozan, porque sus almas inocentes, cual si fueran tórtolas, abren sus alas para volar en pos del sueño cándido de obtener unos juguetes con los cuales han de solazarse en sus ratos de tedio. ¿Porque no? Los niños, aunque ignoran la transcendencia de las sensaciones, también sienten tedio... Los hombres que han sentido la fiebre del tedio en todo su vigor apuran la copa de vino para arrojarlos unos instantes en el mar de la risa, donde se agotan todos los sinsabores pretéritos, y se congelan, con el frio del desden, todo lo que fué motivo de tristeza.

Las mujeres tambien gozan, porque esa es la época en que sus aparadores reciben la visita de nuevos vestidos. Porque la tradición ha impuesto la regla imprescindible de hacer compras en esa época. He ahí porque el público en general desea proveerse, cuando la Navidad está próxima.

La Navidad es, además la época suprema en

que todas las amarguras de la vida se extinguen en el gran valle de la suprema risa. ¿No es verdad?

Es tambien la época en que las iglesias vense invadidas por el inmenso gentío creyente, en cuyos labios suenan palabras salmódicas de adoración y recogimiento. Y es época de muchas cosas...

LORETO SERAPIÓN.

RIZAL

RIZAL

La historia de la Humanidad forma una serie de actos continuados en diferentes épocas. por hombres que sobresalieron en los diferentes ramos del saber humano, de cuya luz se sirvieron los pueblos en su camino hacia el progreso y la conquista de la libertad.

En cualquier pueblo y en cualquier época de su historia, hubo hombres escogidos de entre sus conciudadanos que, por sus virtudes y saber casi sobrehumanos, han descollado por sus obras, despreciando los honores y riquezas que halagan el orgullo, para entregarse completamente al bien de sus semejantes. llegando, no sólo a despreciar su propio bienestar sino hasta sacrificar su existencia. Estos hom-

Si queréis prosperar en vuestro negocio ó en vuestra profesión, no solo necesitais capacidad sino principalmente el que os conozca el público: y por eso debeis tener **Carátulas**

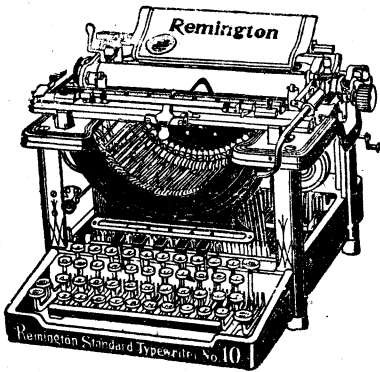
Acudid pues á

PEDRO C. DOMINGO

307 Bustos, Sta. Cruz, Manila. Tel. 3147

Precios al alcance de cada uno.

RECUERDE ESTO

Cuando V. necesite una maquinilla de escribir, sea nueva o de segunda mano, recuerde que somos AGENTES EN FILIPINAS de la FAMOSA MAQUINILLA

Remington

Tenemos tambien muchas otras marcas de maquinillas de segunda mano de las mejores clases que vendemos en muy bajos precios.

MANILA TRADING & SUPPLY CO.

155-159 ESCOLTA--MANILA

bres son siempre llamados mártires o héroes.

Rizal que sacrificó no sólo el porvenir brillante que le brindara en lontananza su talento incomparable, pulimentado desde su más tierna edad con constancia inimitable, que es digno y vivo ejemplo no sólo o de sus conciudadanos sino tambien de todos los hombres que aspiran a lo más grande y elevado en esta vida, cual es la formación de una conciencia nacional y libre en todas sus formas, fué grande en su vida porque ha aspirado un ideal noble, grande y elevado sin doblegarse ante las miserias y tentaciones de la vida; es y será siempre grande en la historia porque ha realizado una obra grande construyendo los cimientos de una patria libre.

Su obra ó labor pro-patria, jamás le empañará el tiempo y será más grande á medida que Filipinas avanza hacia el progreso y la libertad, porque descansa sobre una base firme y duradera, cual es la emancipación de una conciencia libre sin fanatismos y sin hipocresías que lo estorben hacia la concepción de una aspiración pura, justa y elevada. Los hombres que conquistaron la inmortalidad en la historia, si etuvieron defectos y debilidades, han sabido corregirlos con obras de cuyos benéficos frutos se aprovecharon ó su patria ó la humanidad, porque son medios de progreso nacional ó universal. Rizal al predicar la emancipación de la conciencia nacional esclavizada por una falsa creencia, cimentó en bases incommovibles el pro-

greso y libertad de Filipinas. Toda obra ó labor pro-patria que realizamos hoy y que realizarán nuestros hombres en el porvenir, no son mas que la continuación de la obra de Rizal; y el fruto de sus predicaciones interrumpidas en mal hora por el error y la pasión humana mal reprimida, nadie mas que nosotros mismos, sus conciudadanos, podremos juzgar la magnitud de sus sacrificios por difundir en su pueblo la luz del progreso y la libertad, empleando toda la actividad de su vida, su talento y su porvenir.

Cuando los hombres ó los pueblos han llegado á un grado de progreso moral suficiente para desear el egoismo y juzgar con justicia el verdadero mérito y justo valor de un hombre, Rizal no pertenecerá á la raza filipina, sino á la humanidad y su patria es el mundo.

Progreso Agrícola

III

No es la primera vez que nos vemos forzados á estampar el nombre del gobernador Basco de Vargas, cuyo celo en pro de nuestras fuentes de riqueza no llegó á superar ninguno de los ejecutivos hispanos, pero su labor fué tan plausible en lo que hace á dar impulso á la agricultura, que constituyó en él la base de su programa de gobierno, y es difícil sino imposible, referirse á lo

The New Fashion

SASTRERIA Y CAMISERIA

Tel. 1427

171 Real, Intramuros, Manila, I. F.

realizado acerca de este vital servicio, sin mentar aquella personalidad.

Aquel entusiasmo del gobernador Basco cuando en 1781 se estableció la *Sociedad Económica* le llevó á procurar cuanto entendía beneficioso para levantar la agricultura y sus grandes conocimientos le sirvieron de mucho en su afán de realizar los nobilísimo intentos que poseyera. Sabíase por ejemplo que desde las más remotísimas épocas China era la patria de la seda pasando de allí á la India y á la Persia, donde sufrió un paro de algunas centurias, hasta que pasó á Roma en la época de los Luculos y Pompeyos con precios elevadísimos, que hacían imposible su adquisición, no habiéndola usado en aquel imperio hasta pasado algún tiempo, en que el emperador Helio-gabado inauguró la moda de vestirse con trages de seda.

Conocido histórica y mercantilmente lo valioso de aquel producto, al poco de llegar Basco á las Islas, allá en 1781 encargó al religioso agustino P. Galiano que enviara moreras y se plantaron alrededor del Colegio de San José grandes estensiones de este árbol que crecía con facilidad produciendo abundante cosecha de una seda más superior que la recogida en Europa.

Alentados los vecinos de Manila con lo que habían visto, hubo gran entusiasmo, sobre todo, al notar que los gusanos procreaban bien y se hallaban en disposición de producir seda durante todo el año, de tal manera, que ese lapso de tiempo se recogían nueve cosechas, vislumbrándose además que podían ofrecerse mayores ventajas si se ponía más cuidado.

Lo cierto es que la morera se hizo de moda

y aparte de las grandes estensiones del Colegio de San José y de que hemos hecho mención, así como de otros sitios, en Parañaque solo, pudieron contarse 2750 pies de moreras que venían á ser una variedad de la Morera blanca, y en 1821 Samuel Perrotel la exportó á Europa.

Desgraciadamente, sea por falta de brazos como algunos han aseverado, ó fuese por otras causas, es lo cierto que hubo de ser abandonada esa siembra, pero no hasta allá á mediados del siglo XIX, pues de 1841 á 1843 se dieron á la estampa tres trabajos de los Sres. José Echegaray, Francisco Moufort y J. M. Rosi, acerca del cultivo y plantación de la morera en estas Islas, así como de la cría de gusano de la seda y mejora de la industria de esta, lo cual prueban que hasta entonces aun se creyó que podía continuar produciendo aquella.

Hemos hablado ya de cuanto se hizo en el siglo XVIII en pro de la agricultura, pero para completar el cuadro, vamos á mencionar el Bando dictado por Basco de Vargas en 29 de octubre de 1782 dando instrucciones sobre la compra-venta de carabaos y en el que explicando su pensar, decía: "La decadencia que de día en día padece la Agricultura, á causa de los muchos robos y muertes de Carabaos que se experimentan, única especie de animales con que el labrador se maneja, reduciría sin duda las islas al mas deplorable estado, sino se aplicasen á contener este mal los más activos remedios. Y si en todos tiempos debe sostenerse la Agricultura, por ser la que con sus productos socorre las primeras y más urgentes necesidades de la vida, hoy que nos debe proveer tambien de las primeras materias, sobre que han de ejercitarse las artes y la industria, de cuyo establecimiento se trata, hace más indispensable esta providencia."

Pocos años después, allá en 30 de julio de 1780 y atraído por los informes que en extrañas tierras se tuvieran de la riqueza de nuestros campos, llegó á Manila acompañado de una Comisión científica, el insigne naturalista don Antonio Pineda con el propósito de estudiar la Flora de estas Islas y su situación agrícola, pero no llegó á realizar su plan completamente, por haber fallecido en 1792, y para rememorarle, se dió el nombre de *Pineda* á uno de los pueblos

ANTONIO M. H. LIM-GENCO Y CO.

PLAZA DEL CONDE N.º 127, MANILA, I. F.

Comisiones y Consignaciones de tabaco rama de Isabela,
Cagayan y Pangasinan.

Teléfono 3620

P. O. Box 901.

de Manila y que hoy pertenece á la provincia de Rizal. Con todo, era significativo el envío de esa Comisión encabezada por profesionales de renombre, y que suponía el conocimiento que se tenía de nuestra exhuberante *Flora* fuera del país.

De tal manera se había propagado ese conocimiento en otras partes, que uno de los gobernadores generales más caballerosos que aquí vinieron, don Rafael Maria de Aguilar Ponce de Leon, a los cuatro meses escasos de llegar, en Diciembre de 1793, exteriorizó su entusiasmo manifestando que el fomento de la agricultura dependía en gran parte de la exportación de frutos, y esto se verificaba ya, porque los extranjeros pagaban grandes cantidades en plata efectiva, pues como lo que extraían era más de lo que introducían, resultaba la balanza en favor de las Islas, y añadía que el estaba seguro de que ese interés real y verdadero que conocía ya el filipino, le movería de tal modo, que el año 96 se extraerían frutos por valor de dos millones y medio de pesos fuertes, y mucha mayor cantidad aun, en años siguientes.

MANUEL ARTIGAS Y CUERVA.

El Idioma Tagalog.

(Continuación)

Para hacer verbo una palabra raíz, tenemos

que escribir este diagrama:

		<i>in</i> (bilihin) (bilhin)
		<i>i</i> (ibili)
<i>Um</i> (bumili) . . .	{	<i>ipang</i> (ipangbili)
		<i>an</i> (bilihan) (bilhan)
	{	<i>i</i> (iturò)
		<i>ipag</i> (<i>ipagturò</i>)
<i>mag</i> (<i>magturò</i>)	{	<i>an</i> (turuan)
		<i>pag</i> (r) <i>an</i> (<i>pagturuan</i>)
<i>Forma de partícula para plural</i>		
<i>Magsi</i>	{	<i>Magsibili</i>
		<i>para um</i>
<i>Manḡagsi</i>	{	<i>Manḡagsibili</i>
<i>Manḡag</i>		<i>Manḡagturò</i>
<i>Magsipag</i>	{	<i>Magsipagturò</i>
<i>Manḡagsipag</i>		<i>Manḡagsipagturò</i>
<i>Forma de partícula dual</i>		
<i>Mag-an</i>	{	<i>Mag turuan</i>
	{	<i>Magbilihan</i>
<i>Maka</i>	{	<i>ma</i> (mábili)
		<i>para um</i> (ma-kabili).
		<i>mai</i> (máibili)
		<i>maipang</i> (máipangbili)
		<i>ma</i> (r) <i>an</i> (<i>mabilihan</i>)
	{	<i>mai</i> (<i>maiturò</i>)
		<i>maipag</i> (<i>maipagturò</i>)
		<i>maipang</i> (<i>máipangturò</i>)
		<i>ma</i> (r) <i>an</i> (<i>máturuan</i>)
		<i>mapag</i> (r) <i>an</i> (<i>mápag-turuan</i>)

Yu Biao Sontua

DASMARIÑAS No. 209. MANILA, I. F.

Comerciantes
en toda clase de productos
del País.

Importación de Arroz.
Molino de Arroz en Bautista,
Pangasinan.

ARMADORES DEL VAPOR

Y. SONTUA

SUCURSALES:

Calbayog, Catbalogan, Carigara, Tacloban y Surigao.

Dirección telegráfica: "SONTUA."

Tel. 68, P. O. Box 186.

Magpa { para um (ma- { pa (r) in (pabilhin)
kabili). . . . { ipa (ipabili)
pa (r) an (pabilhan)
para mag(mag- { papag (r) in (papagtaruin)
paturò . . . . { ipa (ipaturò)
ipang (ipangturo)
pa (r) an (paturuan)

Maka-magpa

Makapagpa (Makapagpagawâ... ikapagpa (ikapag-pagawâ)

Otras Partículas Verbales

Ma (matakot) . . . . { ika (ikatakot)
ka (r) an (katakutan)
Ma (maligò) . . . . { ipd (ipaligò)
ikapa (ikápalgò)
pa (r) an (paliguan)
Mang (mangisdâ) . . . { pang (r) in (pangisdain)
ipang (ipangisdâ)
pang(r) an (pangisdaan)
Pa (Patamá) . . . . { pa (r) in (pakialamin)
ipa (ipatamá)
pa (r) an (patamaan)
Maki (makialam) . . . { paki(r) in (pakialamin)
ipaki (ipakialam)
paki(r) an (pakialaman)

Maximo R. Santiago

Experto en el arte de colocar y arreglar el alma del Violin. Perfecciona y armoniza la voz de esta clase de instrumento. Si no estais satisfechos del sonido de vuestros Violines que os han costado P15 00, 25 00 y P40 00 ó mas, él mediante procedimiento propio y en breve tiempo, lo perfeccionará, y lo armonizará pudiendolos despues compararse con los de P40.00, P55 00 y P90 00 etc. Traedlos y os convencereis pues los experimentos hechos por él que dieron resultados satisfactorios y su experiencia que data bastante tiempo en este arte permite presentarse al público especialmente a los que tocan esta clase de instrumento.

Residencia: 80 Havana, Sta. Ana, Manila, I. F.

Experto sa paglalagay at pag-aayos ng tukod o kalulwa ng Violin. Nakapagpalabas ng lalong mainam na tunog ng Violin sa pamamagitan ng sariling kapansanan. Kung hindi kayo nasisiyahan sa tunog ng inyong Violin na nagkakahalaga ng P15.00 P25.00 P40.00 o higit pa ay dalhin niyo sa kaniya at siya'y handang maglingkod sa inyo ng tungkol dito, at inyong makikita na pagkatapos ng kanyang madalipag-aayos ay matutulad ito sa nagkakahalaga ng P40.00 P55.00 P90.00. Ang mga pagsubok na kanyang ginawa at ang mahabang panahon na kanyang ginugol sa pagtuklas ng lalong mabuting paraan sa pagpalabas ng wastong tingig ng Violin ay siyang sanhi ng di niya ipinanginang tumagap ng ganitong gawain.

PAG-INGATAN NINYO ANG INYONG MATA

Ang matá ay siyang mahalagang sangkap ng katawan ng tao. Kung may kapansanan ay ipagpagawâ ninyo agad ng bagay na salamin kay

G. CARLOS ORTIZ

Kilalang manglilitis ng matá.

24 ESCOLTA Tel 939

F. M. YAPTICO

MANILA—ILOILO—CEBU

IMPORTACION Y EXPORTACION DE TODA CLASE DE PRODUCTOS.

ARMADORES DE VAPORES Y BUQUES DE VELA.

EXPORTADORES DE AZUCAR.

AGENTES DE SEGUROS MARITIMOS. SUCURSALES: EN NEGROS OCCIDENTAL.

COMISIONES Y CONSIGNACIONES.

OFICINA CENTRAL

ILOILO

OFICINA en MANILA: JUAN LUNA No. 197

TEL. 1239.

P. O. B. 86.

DIRECCION TELEGRAFICA

“YAPTICO”

¡HINTAY KAYO!

¡NATIKMAN NA BA NINYO ANG AMING

Ginebra Ayala

Ginebra S. Miguel

at Ginebra Nacional?

¡Kung Hindi pa, ay Sayang na Sayang!

Makapagpapatotoo pa ng kanyang buti ang walang tigil na paglakas ng
aming pagbibili at ang mga pagpuri ng nagsisibili sa amin.

¡TIKMAN NINYO!!

Ng kayo'y magsipaniwala.

MĀ LUGAR NA KABIBILHAN

Pakyawan { Sa aming gawaan No. 625, Echague, Maynila.
Sa aming tinggalan No. 630   "   "

AYALA at K.^a

Fabrica ng Alcohol.

Na itinatag noong 1834--May 84 taon na ngayon.

Echague 630, 652 Maynila, S. P.

PATNUBAY NG BAYAN

PAHAYAGANG BWANAN

NAMAMATNUGOT
SOFRONIO G. CALDERON

PANGASIWAAN
758, Reina Regente, Binondo.

KARUNUNGAN
KAGALINGAN
AT KAPAYAPAAAN

HALAGA:

Isang salin: ..... 10 cent.
Isang taon: ..... ₱1.00
Sa lalawigan ..... , 1.20
Sa E. U. at ibang lupain... , 2.00

Taon IV

MAYNILA, DISYEMBRE 1918.

Blg. 44.

MASAYANG PASKO AT MADLANG KAGINGHAWAHAN ANG NAIS NAMIN SA
AMING MGA "ANUNCIANTE" AT MGA MANGBABASA.

ANG PASKO

Muli na naman tayong sumapit dito sa bwan ng mga aginaldo, ng mga pag-aalalahanan, ng kapayapaan at ng kasayahan, palibhasa't siyang panahong ipinagkatawang tao ng nagdulot ng kanyang buhay sa ikatutubos at ikapapayapa ng sangkinapal, siyang panahong istailang sa sangdaigdigang ito ng umaral sa atin ng pag-ibigan at pagtataglayan ng mabuting damdamin. Dahil dito ang sangkakiistyanuhan ay tumatalaga sa mga kasayahan at pag-alala sa mga kaibigan,

ANG SARDINAS "P. C. C." ay may hi-git na kabutihan kaysa mga iba.

Sa bigat, sapagka't ang isa'y katimbang ng tatlo o apat ng lata na ibang SARDINAS.

Sa kabutihan, pagka't ANG SARDINAS "P. C. C." ay nakahihigit sa mga iba—at kapag nakakain-nito ay hindi na kayo muling kakain ng iba pang SARDINAS.

MAKABIBILI KAYO SA LAMAT
NG TINDAHAN

Ang Sanglibo't Isang Gabi

Tinagalog ni Sofronio G. Calderón.

(Karugtong)

KASAYSAYAN NG PINARUSAHANG BISIR

tinatalikdan ang mga sama ng loob at tuloy nililimot ang madlang hirap sa buhay. Ipagpatuloy nga nating ang ganitong banal at karapat-dapat na kaugalian at lagi nawa nating asaling isagawa, na siyang mabuting lunas sa malinis at marangal na pamumuhay, siyang mabuting pangpawaksi ng sakit at siyang mabuting tuntuuin sa katiwasayan at kaginghawahan ng sangkinapal.

—May isang hari—anang patuloy niya—na iisaisa ang anak na mahilig sa pangangaso. Dito sa kinagigiliwang libangan ay laging k sama ang Dakilang Bisir, na ayon sa kabibilininan ng hari ay di niya biniihiwalayan kaylan man ang batang Prinsipe. Minsan ay may isang usang nabubó, at sa pagnakala ng Prinsipe na kasunod niya ang Bisir ay pinamuntutan ng di kawasa ang hayop na yaon, na tuloy nag-isa at napaligaw sa gubat, na doon siya nakatagpo ng isang babaing humahagulhol ng iyak. Pinigil nga ng binata ang kabayo at tinanong niya ang babae kung sino at kung nangangailangan ng saklolo.

Ako,—aniya,—ay anak ng isang Hari sa India. Nahulog ako sa kabayong aking sinakyan, nakatulog ako at aywan kung saan nap-suot ang kabayo.

Ng magkagayo'y iniangkas ng Prinsipe ang

“ANG TIBAY”

SINILASAN NINA TEODORO AT KATINDIG

Ave. Rizal blg. 2315 at Sucursal Azcarraga blg. 630.

TEL. 3331, MAYNILA, K. P.

Kung masira na may paraang mabuo'y ibalik at gagawin ng WALANG BAYAD.
Tingnang mabuti ang TATAK ng hindi malinlang ng mga manghuhuwad.

ASERRADORA MECANICA

DE

DEE C. CHUAN & CO.

JUAN LUNA 1028.

Venta de maderas del país de todas clases y dimensiones, en bruto y aserradas. Contratistas de obras y edificaciones.

TEL. 8561.

MANILA.

TEL. 315

Dr. H. M. MAYOR

DENTISTA.

Cura según los procedimientos modernos de la odontología.

ACUDID Á SU "CLÍNICA DENTAL"**Mary Chiles Christian Hospital**

135 Calle Gastambide, Sampalok.

Tel. 3723.

Manila.

babae, na pinaupó sa *siya* ng kabayo at yumaon sila. Pagdaraan sa tabí ng mga guhó ná isang lumang bahay ay nakáibig ang babae na umibis, at patí ng Prinsipe ay umibis din, na lumapit sa mēa guhó na dí niya binibitiwan ang mga *rienda*. Gayon na lamang ang pagkamanghá niva ng marinig niyang binibigkas ng babae itong mga salitang: "Mangátwa kayo, mga anak ko, sapagka't ngayo'y dinadalhan ko kayo ng isang taong matabá," na may nagsisagot namang: "At saan naroon, nanay? ibig naming makita agad, sapagka't kami ay dayukdok na sa gutom."

Pagdak'y kinutugán ang Prinsipe na siva'y nasa malaking panganib at inisip niyang ang babae ng nagpapanggap na anak ng isang Hari sa India, ay dili ibat isang balakyot na babae sa gubat na gumagawá ng kung anoanog lalang upang magpanganyaya at magpahamak sa kanyang nangatatagpuan. Sa lubos ngá niyang pagkasindak ay lumuksó agad ng pagsakay sa kabayo, at ng makita ng nagpapanggap na prinsesa, na ang binatà ay tatakas, ay nagbadya: "Hwag pú kayong matakot, Prinsipe. Sino pú kayo at anong inyong hinahanap?"

—Ako'y náligaw at hinahanap ko ang daang aking dapat daanan—ang sagot ng binatà.

—Kung kayo pú'y náligaw—aniya—ay tumiwalà kayo sa Dyos at kakalingain niya kayo.

Sa gayon, ang Prinsipe ay tumingalang magalang sa Langit.

Itinigil ni Scheznarda ang kanyang pananalaysay dahil sa nagbubukang liwayway na.

—Kapatid ko, — aní Dizarda, — ipiranglulumó ko ang nangvari sa abang Prinsipe, at hangad kong malaman kun anong nasapit.

—Bukas ay sasalaysayin ko sa iyo—ang tugon ni Scheznarda.—kung mamarapatin pa ng sultan na palawigin ang aking buhay.

At sa pagkaibig ni Schariar na malaman ang kinahanganan ay pinalawig ng isang araw pa ulí ang buhay ng Sultana na muling ipinagpatuloy nito sa kinagabihan.

—Ang Prinsipe—ayon sa sabi ko kahapon—ay tumingalá sa langit at pinapagduop ang kanyang mga kamáy, na nanalanging: "Panginoong Makapangyarihan sa lahat, mangyaring kahabagan mu pú ako at iligtas mu pú akosa kaaway na ito." Ng marinig ng nagpapanggap na Prinsesa ang panalanging ito ay sumuot sa mga guhó, at ang binatang Prinsipe ay agad namang tumakas. Maigi naman at natagpuan ang daan at dumating na magaling at ligtas sa siping ng Haring kanyang amá' na dito niya sinalaysay ang inabot niyang panganib dahil sa kapabayaang ng dakilang Bisir. Sa galit ng Hari ay iniutos na noon din ay pagputulputulin ang katawan ng dakilang Bisir.

"Panginoon ko—anang patuloy ng Bisir ng Haring Griego,—kung di pú kayó magtingat, ay mapapahamak kayo sa inyong pagtiwalá sa manggagamot na si Duban; at totoong talastas ku pó ná siya'y isang tampalasang tiktik na inupahan ng inyong mga kaaway upang ipariwará ang inyong mahalagang buhay. Pinagaling ngá pú kavo, nguni't sa balat-kayó at hindi lubos. Anong kinalaman natin kung ang pagkagamot? niya ay siyang dahil ng inyong ikamamatay."

Ang Haring griego, na taong walang gasinong abót, ay dí napagkurukuró ang balakyot na adhika ng kanyang Bisir, ni dí napagtibay sa sarili ang una niyang pasiya. Sa mga hulíng pananalitá ng Bisir ay nahikay at siya sa bagay na ayaw niyang paniwalaan.

"Bisir,—aniya,—may matwid ka, at kaypalá ngá'y naparito ang manggagamot na iyan upang kitilán ako ng buhay, na madali niyang máisa-

Florentino Leoncio

DENTISTA

545 Misericordia, Sta. Cruz, Manila.

ENGRACIO DE ASIS

Nagpapasanglá ng alahas, at ibp. Murang magpatubò, mahal humalaga. Bu-kás kahi't araw ng pista.

Daang Azcarraga Blg. 1339, Kanto ng Benavides, Trozo.

TEL. 3396.

Maynila.

NACIONAL STUDIO

GRAN GABINETE FOTOGRAFICO EN ARTES
921 YLAYA, TONDO, MANILA, I. F.

PEINADORA GRATIS

Abierto desde las 7:00 a. m. hasta las 5:00 p. m. todos los días, también tenemos toda clase de papeles para todos los gustos y vendemos fondos.

Se reciben trabajos de ampliaciones al óleo blanco al negro poto óleo pastel y acuarela.

N. C. VILLACORTE Fotografo.

MAXIMIANO KAPULONG

TALLER DE PINTURA Y CARPINTERIA

SE RECIBEN

toda clase de trabajos concernientes al ramo.

Muebles, cuadros
artísticos, etc.

Pinturas de casas,
carátulas varniza-
das, etc.

1317 Azcarraga, Trozo.

"gawâ sukat sa paamuyin ako ng isa sa kanyang mga kathang bagay."

Ng mahalata ng Bisir na nahikayat niya ang Hari. ay nagpatuloy pa mandin, na aniya'y ang lalong mabuting paraan upang makaligtas sa ganyang kakilakilabot na kaaway, ay ipadakis ang manggagamot na si Duban at pugutan agad ng ulo, pasiyang kasindaksindak na pinayagan ng Hari. Tinawag ang isa sa kanyang mga pinuno upang ipahanap ang manggagamot, at bahagya nang napagtalastas ni Duban, nagmadali ng pagparoon sa palasyo.

Nalalaman mo ba—ang tanong sa kanya ng Hari—kung bakit kita pinaparito?—

"Hindi pô—ang sagot ni Duban,—at hintay ku pong sabihin ninyo ang dahil ng inyong pagtawag sa kin.

"Ikaw nga'y ipinahanap ko upang kitlan kita ng buhay at maligtas ako sa iyo.

Hindi nga kayang iguhit ng panulat ang pagkakahanaga ng manggagamot pagkarinig ng gayong biglang hatol na kamatayan na di marapat sa kanya.

Panginoon ko—ang bigkas ng abang si Duban,—bakit mu pô ako papatayin? Ano pong kasalanan ang ginawa ko?—

—Napag-alaman ko—ang tugon ng Hari—na ikaw ay isang tiktik at ibig mong ipahamak ang aking buhay, at upang aking maiwasan ay

buhay mo ang kikitlin ko. Pugutan mo ng ulo, —ang utos sa kaharap na berdugo,—at iadya ako ng iyong tabak sa isang tampalasan na nasok sa palasyo upang patayin ako.

Napaghulo nga ng manggagamot na ang mga parangal at lingap sa kanya ng Hari ay nakapagpataglay ng mga kaaway, at ang kagagawan ng mga ito ang siyang magbahatid sa kanya sa kamatayan. Siya'y nagsisi at nagmamot niya ang Hari sa naging sakit na "ketong," pagsisising walang pangyayarihan, at ipinamukha niya sa Hari ang masamang pangungugali nitô na pagpapakabagsik at pananampalasan sa isang táong pinagkautangan ng kagalingan ng katawan na siyang bagay na pinakamahalaga sa buhay. Hindi dininig ng Hari, kungdi mulat, inutusan niya ang "berdugo" na pugutan ng ulo si Duban, na di mau lamang nabagbag ang kalooban sa mga pamanhik nitô."

Dito'y itinigil ng mangingisdâ ang kanyang pananalaysay, sakâ nagbadya sa Henyo, na aniya'y: "Nakita mo ang ginawa ng Hari kay Duban na gaya rin ng nangyayari sa ating dalawa.

(Ipagpapatuloy)

Nagbibili ng mga bagay

na

gamit sa pagsulat--gamit sa pagdibuho--mga kagamitan ng mga pintor-mga timbre ó pangtatak--makinilya at mga iba't ibang kulukuti.

Magpadala ng selyo na halagang apat na sentimos at pasasapitin namin sa inyo ang may 96 na pahinang aklat-talaan ng aming tindahan.

MAPAGLILINGKURAN BA NAMIN KAYO?

P. O. Box 1477 FRANK & CO.. Manila.

RESTAURANT "Dimas-Alang"

Blg. 555 Nueva, Binondo.

MAY MALINIS AT MABUTING PAGKAIN.

Mura at maaaring magdala kahi't saang
bahay ó kawanihan.

'Salaysay ng pagibig'

(Kay Generosa Roque; maningning
na talang Velasquez, Tundo.

Ikaw'y sino? Sino ka, ba? Saká ako'y sino naman?
Sino tayo? Tayo'y marilag sino na paraluman?
Di ba't ako'y paru-paru't, ikaw nama'y isang rosál
Na may tamis na talutot at pulot ng pagmamahal?
Dahil dito'y di mo dapat ikamanghang pagukulan
Ng pangarap ang puso mo ng puso ko kung dukha man.
Kung tunay mang akong ito'y isang dukha na paru-paru't
at sa hardiy ikaw nama'y "Rosa Birheng" sakdal bangô:
Kung iyo mang nalalamang aba yaring pagkatao
talastas ko namang labis na ako ngay di gasingo....
Subali at paraluman, pakiusap ko na sa iyo
Bayaan mong pintuhin ang diwâ mo ng diwâ ko.
Yamang ikaw lamang naman ang sa aking alala
Ang palaging sumusurot at pangarap sa twina.
At sa aking gumi-gumi, ikaw'y tal na napaki a
Na may sinag lwalhati at may ilaw ng pag-asa:
Pagkat ngayo'y itulot mo, na mahal naman kita
At sa dibdib ko'y itago ang larawan mo dalaga.
Ang puso ko sa dibdib mo'y bayaan ding magsalaysay
Ng pagibig upang ito'y maging pugad habang araw,
Saka ito kung purad na'y doon tayo mamamahay
Upang ikaw't saka ako'y maligtas sa mangangaw..
Di ba tama aking irog? Di ba tama paraluman?
Saka doo'y wala tayong masasabing kamatayan.

C. GAT. BURGOS.

Sn. Nicolas, Bulakan.

Ang mga Hiwaga ng Inkisisyon sa Espanya

Sinulat ni M. V. de Ferreal.

Salin ni S. G. Calderón

Kurugtong

Si Dolores ay walang salapi, ngunit ang da-

LI SENG GIAP & CO.

SAN FERNANDO No. 820

Tel. No. 3324

P. O. Box 1270

IMPORTERS, EXPORTERS, COMMISSION
AND CONSIGNMENTS
STEAMSHIP AND MOTORSHIP OWNERS

BRANCHES:

NAGA AND DAET, AMBOS CAMARINES

CABLE ADDRESS:
"LISENGIAP"

Private Codes and A B C, 5th Edition

CRISPULO ZAMORA

Platero at Gravador.

351 R. Hidalgo, Maynila.

Tel. 3265.

Gumagawa ng magagandang korona para sa mga
reina, ng mga medalla, botones, insignias, copas, na
panggantung pala, pang gayak sa simbahan, mga la-
rawan, kaliz, baston, hiyas, karatulang tanso, mga
chapa, at ibp.

Mabuting yumari at mura lalo na sa kapwa pilipino.

mit nivang seda ay totoong mainam, at ang
pinakabalabal niyang enkahe ay mahalaga. Pi-
nasiyahan ngâ niyang siya'y pasa "Rastro," na
dakong pamilihan ng mga bagay sa lumâ ó
nakaw, upang doon niya ipagpalit ang kanyang
suot na damit. Doon ngâ lamang siya maká-
kahagilap ng pangbalat-kayô dahil sa siya'y walang salapi.

Siya'y lumabas sa halamanan, nagtakip ng
lambang sa mukha, at bumalik sa pinagdaanan
din niya upang tumungo sa nayon ng Triana,
na kinaroroonan ng pamilihang pinamagatang
Rastro. Sa kalye naman ng mga hitano ay
mayroon noong isang liwasang walang ayos, na
bagtasan ng napakaraming kalyehong marumi
at madilín, na siya ring dako ng mga patayan
ng hayop sa ciudad. Sa isa sa mga panig ng
liwasang ito ay may ngâ magkakatatapát na sa-
lasalabat na kahoy na totoong mabuti ang pag-
kaayos, at siyang táhanan ng nangaghibili ng mga
lamang-loob ng mga hayop na kinatay; anopát
sa harapan ng dakong ito ay may nangagsabit
na mga atay ng baka, ng guyâ, ng tupa at ng
baboy; sakâ ang mga bató sa katawán ng mga
hayop ding iyan, ang mga utak na duguduguáng
nasa loob ng kanikaniyang bungô na baak at
hantad sa madlá; pagkatapos ay may makikita
kayong maraming taóng na may mga tubig na
marumi at may nangaglutang na mga ulo, mga
paa at mga bituka. Ang lahat ng bagay na
iyan na kinasusuklanan ng mayayaman, ay
nangaroroon at siya namang binibili ng nga
taóng mahihirap sa Sebilya.

Pag-isipisipin ngâ pinyó ang bahóng uma-
lingasaw sa karimarimarim na dakong yaon, at
sakâ karatig pa mandín ng mga patayan ng hayop.

At sa lapág na napapatagan ng mga bató,
ay makikita ninyó ang hanay ng mga babaing
limahid at walang ayos ang bibis, na bawa't
isâ'y may basabag pinakatapi na tulóy pinaka
panapiq sa lapág. Oh kung ibig ninyóng ma-

SON BUNCHIONG & Co.

Nos. 207-211 Sto Cristo, Manila, I. F.

Dry Goods, Petroleum, Gasoline,
Cocoanut Oil, Mobile Oil,
Engine Oil.

Cable Address: "SONCOSING."

Phone 8586

P. O. B. 978.

ANG MGA ISDA NG SARDINAS "P. C. C." AY BUO AT MALALAKI

Hinuli sa mga baybayin ng Alaska—na kinaroroonan ng malalaki at malilinis na isda.

Sa tingin lamang, ang Sardinas "P. C. C." ay lubhang kaakit-akit.

Ang sabaw na katas ng kamatis ay masarap. Bawa't lata ng Sardinas "P. C. C." ay malinis sapagka't hindi napapasok ng mga mikrobyo. Tikman ninyo ngayon din.

Ipinagbibili sa lahat ng lugar.

Pacific Commercial Company

Maynila—Cebu—Zamboanga—Tacloban—Legaspi—Vigan—Aparri

GAWAAN NG KENDY

NI

J. S. LAPIRA

Ongpin Blg. 746-748, Sta. Cruz, Maynila

Nababantog ang pagawaang ito sa kalinisan, ka murahan at kasarapan ng mga kending may halong mantekilya, gatas, cape, lemon, sikulate, niyog at iba pang gawa sa Amerika.

Pagsadyain ninyo at ng masubok ang katotohanan. Tumatanggap ng pedido sa bayanbayan.

kakita ng mga kung anónóng bagay na kaka-twá ay pagsadyain ninyo ang Rastro sa Sebilya; doon kahit ngayon ay makakatagpô kayo ng lahat, ng panghabi at ng pangbalabal ng mga mahal na tao; ng batyang kainan ng mga hitano at ng Birhing pilak na iginagalang at sinasambá; at kaypalá ang Birhing iyan ay iharap sa inyong nababalot ng isang lumang damit ng tao, na ipinagbibili ring gaya ng larawaan.

Sa dakopa roon ng kaunti ay may makikita kayong rosaryong naglalakihan ang butil na nakasabit sa isang maruming ihewan; isang mainam na kasangkapang oilak na ginintô sa sipin ng isang orinola; ung minsan ay isang magandang mantilyang blonda na nakasampay sa isang walis; kung minsan ay isang krusipiho na nakasabitang ng tig-isang pistola ó rebolber ang dalawang baraso ng kurús. Sa katagang sabi, ang Rastro ay isang pamilihing hinahang-ganan ng madlang bagay sa paghihirap, ng bagay ng mahal na tao sa Espanya na dating nakariribasá at ng mga bagay ng mga kawawang pinapaghihirap ng mga prayle; yaon nga'y isang kalipunan ng mga bagay na maguló at walang ayos.

At hwa nating pagtukhan itong katwang pagkalangkap ng mga kayamanan sa mga kahirapan. Ang mga tagapagbili rito sa Rastro ay di gaya ng mga tagapagbili sa Temple de París; hindi sila nagbibili ng kanilang sariling tindá, kungdi nagbibili ng pag-aari ng kung sinosino, at sila nga'y pinagkakatiwalaan lamang ng pagbibili.

Ipinagkakatiwalá sa kanila ng simbahan na ipagbili ang isang larawan ng Birhen upang makadili ng lalong maganda; ang iba namang mga babae ay ang kanilang mga hiyas upang

LA TABLERIA de P. y F. JACINTO

NAGBIBILI ng lahat ng uri ng kahoy rito.
GUMAGAWA ng sarisaring "muebles" na pasadya ayon sa ibiging ipagawa.
YUMAYARI ng mga pang pinto, pang bintana, ibp.
LAHAT ay mura at ayon sa kasunduan.
TUMAWAG sa telepono 83.

954-962 Juan Luna, Tundo.

maipamayad ng kanilang utang; ang iba ay ang mga kasuutan dahil sa di masiyahan sa pagkayari ng modista, at ang manola ay ang kanyang pamistang damit upang maipamili ng pagkain.

Ang mga tagapagbili ng ito ay totoong mapagbigay-loob sa madlá; marunong makibagay sa anoman; nagbibili, nagpapalit, nagsasanglá; at sa ganitong paghahanap-buhay ay nakalalamang kaylan man ang lalong matalino at karaniwang nagtatamó ng sapat na pabuyá.

Noong panahong nangyayari itong lahat na nababanggit sa ating salaysay, ay totoo ngang malakas ang hanap-buhay na ito, dahil sa mga bagay na pag-aari ng mga pinag-upasalahan na Inkisisyon at ipinalalakó ng mga ito.

Ng sumapit si Dolores sa liwasan ng Rastro ay umurong dahil sa di makatagal sa apoy na umaalingasaw roon; nguni't napilitan din siyang magpatuloy at lumapit na nanginiging sa isang dalagang nagbibili roon, na ang pagmumukhá ay nakahalina sa kanya ng higit kaysa iba.

Nguni't sa pag-aakalá ng iba na siya'y mamimili ay pinagkukulumutan siya at halos magkangbibingi sa tawag ng isa't isa.

Bawa't isa'y pun upuri ng kanyang tindá at nanghihikayat ng ayon sa kanyang kaya at ng pananalitang sapat makaganyak sa lalong bihasa.

—Binibini—anáng isa,—bilhin mu pú iring kwintas na mainam na perlas na inari ng prinsesa Juana, na anak ng reyna Isabel; na pagkamatáy niya ipinagbili ng kanyang pinagbigyan.

—Tingnan ninyo—anáng isa namán—itong salitalit na rosaryo na may isang krus na rubí; ang mga butil ay esmeralda; binasbasán pò ng papa na ating Bunal na Amá, pinagtataglayan pò ng isang daang araw na indulhensya sa twing pagdadasalán.

—Bilhin na ninyó sa akin itó—ang bigkás

SASTRERIA DE MODAS

DE

I. MANLANG-AWA & Co.

353 Azcarraga

Tel. 8182

TONDO—MANILA

ORTIGA HERMANOS

DASMARIÑAS No. 214

MANILA, I. F.

COMERCiantes EN TODA CLASE DE PRODUCTOS DEL PAIS.

ARMADORES DE LOS VAPORES.

"Ortiga Hermanos" y "Panglima"

SUCURSALES:

Calbayog, Carigara y Tacloban

Damas

En estos tiempos tan delicados para la salud, por el temido viruela y otras enfermedades contagiosas, lo mejor es estar prevenidas, mandando todas nuestras ropas á lavar y desinfectar en la conocida lavandería de vapor.

SANITARY STEAM LAUNDRY

Teléfono 529.

n̄g isá na kasabáy ang pag aabót n̄g m̄ga enkahe sa Plandes, na napapalamutihan n̄g m̄ga tahing arabe.

—Binibini, ito pú'y sinsing na binasbasán at laban sa gaway.

Ang sinsing na binanggít ay isáng sinsing na gintó na tutoong makapál, na, sa tampók ay may larawang isang kamáy na nakasará ang m̄ga daliri at ang hinlalakí ay nakalusót sa gitná n̄g apat; isáng pamahiin n̄g m̄ga moro na minana n̄g m̄ga kristyano, na anila'y dí tataáb ang gaway pag ang kanang kamáy ay ginawang gaya n̄g larawang nasa sinsing; at sa dahilang ito ay pinapagtatagláy n̄g gayóng bisá ang nasabing sinsing.

Gayon mang naghihirap ang kalooban ni Dolores ay napangiti; siya'y hindi nananalig sa m̄ga pamahiin noong panahón niya, ni dí naniniwalá sa m̄ga gaway.

Salamat at walang nakápuna sa kanyang pagngiti at kung may nakápuna ay disin may nangyari sa kanya, sapagka't sa m̄ga iyon ay erehe ang lahat na dí kagaya nila n̄g isipan.

—Halikayo—anáng unang tagapagbilí na nilapitan ni Dolores;—halikayo, walá kayong maibigan sa lahat n̄g iyan, dídì pu ba? bilhin ninyo sa akin itong magandang larawan n̄g Mahal na Birhen, na pupuspusin kayo n̄g kaginghawahan; ibinigay pú sa akin niyang taong banal na tinatawag nating apostol; siya po'y nangangailangan n̄g salapí upang isaklolo sa isang babaing sawing palad at siya pong dahil kung kaya't

“ANG BATONG BUSILAK”

MARMOLERIA

SOCIEDAD DE OBREROS FILIPINOS.

Se reciben toda clase de trabajo en Mármol como Lápidas, Monumentos, Mausoleos, Pila Bendita y Limpiezas, Escultura, Bustos de Rizal en Bronce, Cemento y Madera.

MARIANO DEL MUNDO,

GERENTE.

408 Padre Gomez, Sta. Cruz.

Manila, I. F.

iniialok ko sa inyo; tungkol pò sa kanya ay dí nangangailangan kaylan man, siya'y totoong napakabuti, na dí pinababayaan n̄g Dyos.

—Ang apostol!—ang pabulalás ni Dolores, —¿kilala mu pú ba ang apostol?

—Santa Maria! Sino pung dí nakákakilala sa kanya sa Sebilya? dídì pú ba siya ang umaaliw sa atin at nagpapakain sa ating m̄ga anak?

—¿Nalalaman pú ba ninyo kung saan siya naroon ngayon?—

—Hindi pò, sapagka't siya'y dí nakikitang gaya n̄g Dyos, n̄guni't laging nátatagpuan pag kinakailangan.

Sa sangdaling pagkasabik sa pag-asang tinaglay na málaman kung saan naroon ang nag-aampon sa kanya, ay agad sinikap ni Dolores na maipagpalit ang kanyang suot na damit.

—Dí ku pú saabibilí ang inyong Mahal na Birhen—aniya,—dahil sa walá pú akong maibayad; n̄guni't nangangailangan pú ako n̄g isang buong kasuutan, n̄g *manola*, at kung ibigin ninyong ipagpalit sa suot ko ngayon ay...

—¿Sa suot pú ninyo?—anáng tagapagbilí na sinulyap at minalas ang halaga n̄g isang kasuutan, at agad nakákakilala kahi't dí hípuin.

—¿At ang inyong mantilya, kasama rin pú ba sa palit?—ang dugtong n̄g tagapagbilí, na minamasid ang mainam na enkahe na tumatakip sa magandang buhok n̄g dalaga.

—Opò—aní Dolores,—ang ibibigay mu pò sa akin ay seda.

Sa tingin n̄g tagapagbilí ay dí máilingid ang

“GERMINAL”

Samaháng ganáp na pilipino sa paggawa n̄g tabako't sigarilyo.

PAGBABA NG TULAY NI AYALA, MAYNILA, K. P.

Bantog sa inam at sarap n̄g kanyang m̄ga yari;

Bantog sa pagdamay sa m̄ga sakunâ n̄g Bayan; at

Bantog sa pangunguna sa maraming tanghalan.

Tikman ninyo ang m̄ga may sagisag na:

Germinal, Katagalugan, Kapisanan at Floreal.

TY-CAMCO, SOBRINO

IMPORTACION Y EXPORTACION DE TODA
CLASE DE PRODUCTOS

Comisiones y Consignaciones
Consignatarios de los vapores "Churruca," y
"Panglima."

Hormiga No. 10.

Manila, I. F.

pagkasabik sa gayong pakikipagpalitan, palibhasa't pakikinabangan niya ng di kawasa.

Hinipò niya ang damit na raso ng dalaga, na totoong mabuting uri, at ng mapagkita niyang yao'y bago, ay agad humanap ng isang kasuutan ng *manola*, na byoleta ang kulay at isag mantilyang itim na seda.

Ang kasuutang ito ay bagay na bagay kay Dolores na parang sadyang ipinagawâ sa kanya.

—Mabuti—anang dalaga.

—Hustò pù ba sa inyo?

—Opò, sa akalâ ku pò ay hustò sa akin.

—Kung gayon, gaano pò ang isusukli ninyo sa akin?

Tuignan ni Dolores, at tuloy natigilan: ang kanya g kasuutan ay makapupong mahalagâ kaysa ipinao li sa kanya.

—Opò, gaano pa ang ibibigay ninyo sa akin?

—Nguni't walâ pù akong mai ibigay: sinabi ku na pù sa inyo na walâ akong salapi.

—Oh! kung gayon pò at walâ kayong salapi ay kunin ninyo; maging utang ninyo ang iba, ihwag nawang itulot ng Dyos na kasamaan ako ng loob ng is ng magandang dalaga na gaya ninyo!

—Saan pù ako magbibihis?

—Tena kayo, tena kayo, ang bahay ku pò ay malapit dito.

Sa tapat nga ng kanyang tindahan ng mga lumang damit ay may isang dampang kahoy na doon naman nagtitindâ ang kanyang asawa ng mga lamang loob' ng mga hayop na kinatay. Sa gawing likuran ng dampang ito ay may isang dakong parisukat na nalalatagan ng isang culchón ang lupâ, at isang baul na siyang pinagtataguan ng babang ito ng kanyang mga hiyas: doon din alâ si Dolores.

Samantalang tinutulungan si Dolores ng

Don't be deceived by the high prices and low quality of other shoes and repair work. You can get the best at Casey's the same price.

TRY CASEY'S REPAIR DEPARTMENT
CASEY'S HOSPITAL

FOR

SICK SHOES

307 M. H. del Pilar, Ermita.

PHONE 3887

NARIANO UYCHACO SONS & CO.

DIRECT IMPORTERS

53 Rosario and Plaza Cervantes 219.

MANILA P. I.

Ship Chandlery, Builders, etc. Hardware,
Iron, Steel and Metals, Roofing, Iron Pipe
Fitting Paints, Dils, Vanish.—Mining Sup-
plies, Rubber Goods.

P. O. B. 22.

CABLE ADDRESS:

"UYCHACO"—Manila.

pagbibihis ay nakita ang isang mainam na panyô ni Dolores.

Binibini—aniya—yamang walâ pù kayong salapi na maidagdag sa akin ay sukat na pò ang panyong ito.

Kunin ninyo—ani Dolores na iniabót na masamâ ang loob,—di rin lamaug babagay sa aking bagong bihis, nguni't bigyan ninyo ako ng isang kapalit na panyô na pangtali sa leeg upang hwag kong maramdaman ang kagaspangan ng lamang ito.

Inabutan siya ng babae ng isang panyong lumâ, at palibhasa't may kaputian ay nasiyahan na si Dolores at aniya'y mabuti sa walâ.

Pagkabihis ay nanalamin sa isang putol na tansong binuli na siyang pinaka salemín ng tagapagbiiling yaon at siya'y nasiyahan sa kanyang bihis: dahil sa ang kanyang suot na mabigat at magaspang ay nakapagpabago ng anyô sa kanyang makisig na bikas. Inialampay ang mantilya at lumabas.

Magsukli na pù tayo, binibini—ang habol ng babae.

Nguni't di narinig ni Dolores sa pagmamadali ng pagtungo sa ka'ye ng mga Hitano.

[Ipagpapatuloy]

SA MGA MANGINGISDA

Nais ninyong makahuli ng marami at makapagtipid sa iniyong ginagamit na lambat at mga kasangkapan?

Gumamit kayo ng aming mga lambat at sinulid na sadiyang niyari upang magamit sa Gayad, Pukot, Panti, Pangtukos, Bating' Pangabayas. Panamban at iba pa, at iniyong makikita kaagad ang kaniyang biyaya.

Mayron din namán kaming mga pataw, pabigat na tinga, lubid, sinsing na tanso na gamit sa ano mang palakaya.

Nagpapadalâ kami ng katalogo at tuloy tumatanggap ng pabilin ng mga tagalalawigan.

Bb. VELENTA E. BALDOVINO,
(KALAKIP.)

Ang mayuming bulaklak na nababal na "Diwata ni Rizal" ng '19 ng Hunyo ng taong 1918" o Pasko ng Bayang Pilipino sa paglirang na ginawa sa bayan ng Lukban, Tay., K. P.

Paunawa

Sino mang ibig sumuskribi rito sa "Patnubay ng Bayan" ay sumulat kay S. G. Calderón, 758 R. Regente, Binondo, Manila. ₱1.00 isang taón sa Maynila. ₱1.20 sa lalawigan. Ang sa bawa't taóng nagdaan ay ₱2.00.

GO COLAY

Importacion de efectos de Europa, China y Japon. Exportacion de Productos del Pais.

TEL. 3315.

P. O. B. 991.

¡Ang Aking Bati!

Kay Bbg. F.

Nagtatalik mandin ang Sangsinukuban sa araw na ito ng kaligayahan, pati mga ibon sa bundok at parang ng dakilang JESUS na hari ng tanan

Napakaligaya't saan pa mang dako'y aking namamasdang masayang totoo, kahit na sa bukid ay nadidinig ko ang nakalulegod na MALIGAYANG PASKO, matamis na bati ng lahat ng tao.

At sa bawat bati ang madapakingga'y wikang AGINALDO na nagsasaliwan, hing mangding bungang katamistamisan ng HALAMANG LUGOD sa Sangkatauhan minsan nga sangtaon kung ito'y matikman.

Bukod tangi lamang yaring abang palad ang hindi palarang magtikim ng galak; ang nilalasap ko'y pait, lungkot, hirap, maginula ng ako'y matutong lumiyag sa ganda mo, Giliw, na walang katulad.

Kayat ang hingi ko, magandang Diwata, na AGINALDO mo'y ang tangi mong awa't matamis na "OO" sa banal kong nasana, IKAW at AKO'Y magisang dibdib ngat ng atang sapitin ang BELEN ng tuwa.

Yao'y tanging BELEN ng mga pagliyag, TALA ng tagumpay ang doo'y sisikat, papawi sa dilim ng kanitang palad at saká sisilang ang bagong MESIAS na ating pagasa sa Araw ng Bukas.

Kung naroon kita'y laging matitikman ang napakatamis na pulot ng BUWAN;

Tan Chong Say

214 Asuncion, MANILA, P. I.

Comprador de Coprax de la Fabrica Copra Products Inc.

Negociante en Aceite de coco

TEL. 8302

P. O. B. 1180

M. TAGAWA

IMPORTER AND EXPORTER

MANILA P. I.

KOBE AND YOKOHAMA (JAPAN)

P. O. B. 287

TRL. 84

Cable Add — "TAGAWA"

kita'y magsasalo sa iisang PINGGAN
ng tanġing ligaya sa paglibigan,
hanggang buhay ako't buhay ka rin naman.

D. VILLEGA.

Patakarān ng kaibitan

—o0o—

Sa mga batang lalaki at babai

Ang akdang ito ay nagtamo ng ganting pang
sangpung libong piso (P 10,000.) Ang sumu-
lat ay ang Gurong William J. Hutchins na taga
Oberlin, Ohio at iniayos ni G Camilo Osias sa isang
raang mababagay sa mga batang pilipino.

(Karugtong)

IX Ang Ikasiyam na kauutsan ay

ANG MABUTING PILIPINO AY MAPAGMA
GANDANG LOOB

Ang mga tao sa iba't ibang lahi, na iba't
iba ang kulay at kalagayan ay dapat mamuhay
na magkakasama. Bawa't pagmamamasang-loob
ay nakapagpapariwarā sa pamumuhay ng madlā
at bawa't pagmamagandang-loob ay nakatutulong
sa kabuhatan ng madlā. Kaya't:

1. Ako'y magpapakagandang-loob sa aking
madlang isipan. Hindi ako magtataglay ng pag-
tatanim o poot. Hindi ko isasalooob na ako'y
hig't kaysa ibang batā ng dahil lamang sa ako'y
gayong lahi ó kulay ó kalagayan. Hindi ko ha-
hamakin kaylan man ang sinoiman.

2. Ako'y magpapakagandang-loob sa aking
madlang pananalitā. Hindi ako maghahatid hu-
mapit ni sasakit ng pananalitā sa kaninoman.

LOO TENG SIU

Hijos de J. Duyandin.

S. Fernando Nos. 819-823. Manila, I. F.

Comerciantes en productos del País.

Comisión y Consignación.

Armadores del vapor "PEKIN"

TEL. 8184.

GO PENG & Co.

Rosario Nos. 60-62 y 116. Binondo.

MANILA, I. F.

Almacen de Tejidos y novedades de Europa,
America y del País. Variado surtido en
todos los Correos. Importacion directa.

Precios los mas reducidos.

TEL. 3252

Ang mga pananalitā ay nakasusugat ó nakaga-
galing.

3. Ako'y magpapakagandang-loob sa aking
madlang kilos. Hindi ako magpapalalò na mag-
gigiit ng aking sariling paraan. Lagi akong
magbibigay pitagan. Ang mahahalay na tao ay
hindi mabubuting pilipino. Hindi ko gagamba-
lain ng walang kabuluhan yaong gumagawā ng
ikagagaling ko. Sisikapin kong pigilin ang pag-
papakabagsik at pagmamasakitan kong tulungan
yaong mga mangangailangan.

X. Ang Ikasangpung kautusan Ay,

ANG MABUTING PILIPINO AY TAPAT
NA LOOB.

Kung ang Pilipinas natin ay maging lalong
dakila at lalong bumuti, ang mga namamayan sa
kanya ay dapat maging tapat na loob, tuma-
laga sa pagmamatapat sa lahat ng ayos ng pa-
mumuhay. Kayat:

1. Ako'y magmamatapat na loob sa aking
mga kasangbahay. Sa pagmamatapat na loob ay
malugod kong tatalimahin ang aking mga ma-
gulang ó ang nanġasa kanilang kalagayan. Sisi-
kapin kong makatulong sa bawa't kasangbahay

O. D. C.

GUANO compuesto para abono

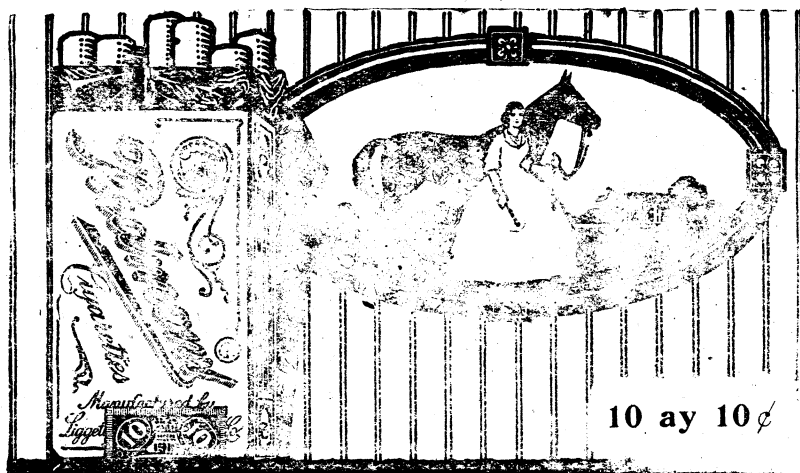
Ohta Development Company

214 DAVID, MANILA

TEL. 1247 & 1301.

O. D. C.

SINO GOT.

Lahat ay Sigarilyong Virginia

Piedmont
Ang Sigarilyong mainam

Kneedler Bldg. **LIGETT & MYERS TOBACCO Co.** Manila.

KUPONG MAHALAGA SA BAWA'T PAKETE

Ang kaarawang tak-
da sa mga kupon ay
pinalawig hanggang sa
ika 30 ng Hunyo ng
1919.

ko maging sa ikalalakás at maging sa ikapapaging dadat sa anomán.

2. Akó'y magmamatapát na loob sa páa-ralang pinapasukan ko. Sa pagmamatapát na loob ay aking tatalimahin at tulóy tutulungan ko ang ibáng mga kasama na tumalima ng mga pátakaran na hinggil sa ikagagalíng ng madlá.

3. Akó'y magmamatapát na loob sa aking bayan, sa aking lalawigan, sa aking lupáin. Sa pagmamatapát na loob ay aking tatalimahin at tulóy tutulungan ko ang itá na tatalimahin nilá ang mga kautusan at mga hukuman ng mga ito.

4. Akó'y magmamatapát na loob sa sang-katauhan. Sa pagmamatapát na loob ay sisikapin kong makatulong sa magiliw na pakikipag-kapwá ng aking lupáin sa bawát ibáng lupáin.

(Tatapusin)

Bakás ng kahapon

Panaho'y dumadaan at bakas na lamang ang natitira. Kung di linguni't muling isaalaala ay nalilibing sa limot at hanggang napaparam na parang wala. Dahil dito'y minarapat ng tao na muling ihayag yaong mga bagay ng kahapon upang maging alaala sa kasalukuyan at sa harapin.

At sapagka't ang ating bayan nga ay di-

nayo ng iba't ibang lahi na lalong lalo na ng Espanya na dito'y nagpilit na sila'y panginoonin ay nagtaglay tayo ng kahit kaunti sa mga tangkilik ng bawát isa sa kanila: kaya't maging sa wika, maging sa paranamit, maging sa pangungugali, maging sa kapanaligan at halos sa lahat ng kilos natin sa pamumuhay ay napupuna ang badha ng naiwan nila sa atin.

Sa katotohanan, masdan natin ang ating damit at ang baro'y sa insik na dahil doo'y pinangangalang "barong insik", palibhasa't ang mga taong iyan ay isa sa mga upang nakipagkalakalan sa ating mga kanunuan.

Punahin natin ang ating pagkain at karamihan sa mga iyan ay sa insik, gaya nk hopya, pansit, ibp., sa kastila, gaya ng piritos gisado, ibp.

Gayon din sa wika na ang mga salitang sans-cristo, arabe, malayo, latin, griego, kastila, insik, at ingles, ay paraparang nangasasambit.

Ito'y hindi maikakaila at yamang ang adhika ko sa lagdaang ito ay alalahanin ang bakas ng kahapon ay tungnan itong sumusunod na isang awit sa Santana noong unang dako na nagsasaysay ng binyag romano sa kaugaliang tagalog noong panahong yaon:

TUNGKOL SA BATANG BAGONG BINYAGAN

Kumari, ... abutin mo
ang batang galing sa bautismo
anak mo sa pagkatao

KATUBUSAN

PAGAWAAN NG TABAKO'T SIGARILYO

Daang Clavel 501, Binundok,

TEL. 8524.

Ang pagawaang ito ay puhunan ng mga manggagawa at sa mga pilipino na itinayo sa ikagagaling nila at ng bayan: kaya't kailangang lingapin natin yamang ang mga yari rito ay isa sa mga pinakamainam, maging sa matabang at maging sa matapang na lasa ng tabako't sigarilyo.

Siya nga nating hititin.

akin naman sa pagkakristiano.

Kumari ang akin bilin
kay kumpari iyong sabihin
ang bata'y turuang magaling
at saganain sa pagkain.

At kung di mo masuheto
sa akin ay ibigay mo
ng makilala ang pagkakristiano
at gayon din ang pagkatao-

Ang una unang ituturo mo
ang dasalan at rosario
ng hindi nga masisi tayo
ng Poong Dios na masaklolo

Ito ay binibigkas panggaling sa simbahan,
kung iniaabot ng inaama o iniina ang bata sa
ina, na sila ay kapwa nakaluhod sa dambana
ng buhay.

SOFRONIO G. CALDERON.

ISANG PAGWAWARI

UKOL SA "MAYROON"

Ang salitang "mayroon" sa ating wika ay sinusulat at binibigkas ng iba't ibang paraan ayon sa pinagkaugalian sa iba't ibang pook ng katagalagan, na ang ganitong pagkabago ay pinangangailan sa wikang kastila na *modismo* o *provincialismo*.

Ito naging salitang "mayroon" ay naging "meyroon" o "meroon" at kung pinaikli naman ay sinusulat o sinasambit ng "may", "mey", at

"me"; na ang "ma" ay galing sa "mayroon"; ang "mey" sa meyron at ang "me" sa "meroon".

Ang pangwatas na ito'y iisang anyo maging sa nakaraan at maging sa kasalukuyan o sa haharapin, na kaya't nababatid ang panahon ng pagkapanwatas ay sa tulong ng *adverbio de tiempo* o ng mga salitang nagsasaad ng panahon kung ngayon, kahapon o kailan. Halimbawa:

Kahapon ay mayroon akong salapi.

Ngayon ay mayroon akong salapi.

Bukas ay mayroon akong salapi.

o kaya:

Kahapon ay maysalapi ako.

Ngayon ay may salapi ako.

Bukas ay may salapi ako.

Talastas nga natin na ang salitang "mayroon" ay napuikli at nagagawa lamang na "may." Ito namang "may" ay naiaangkop sa mga alan o pangalan (nombre) na di nawawala ang taglay na kahulugan. Halimbawa:

Mayari o ang mayroon o nagtatangkilik ng gayo't gayong ari.

Maysakit o ang mayroong sakit o nagdaramdam ng gayo't gayong sakit.

Maykatha o ang mayroong kinatha o ang sumulat ng isang aklat o babasahin na hanga sa sariling kaalaman.

Maykapal o ang mayroong kinapal o kaya'y ang Diyos na lumalang sa madlang kinapal.

Maysabi o ang nagsabi o mayroong sinabi.

Maygawa o ang gumawa o mayroong ginawa.

Ginagamit din sa pangalan ng ilang bayan o pook na iniaangkop ang "may" sa pangalan ng bagay na pinagkuuan ng pangalan niyaon.

Halimbawa:

Sa mga Manggagawa sa Lupa

Kung ibig ninyo ng palagiang mapagtatrabahuhan at ibig ninyong makapag-impok ng salapi ay pumaroon kayo sa kawanihan ng

The Hawaiian Sugar Planters' Association

135 San Nicolás.

Maypahó ó mayroong pahó.

Mayhaligi ó mayroong haligi.

• May kawayan ó mayroong kawayan.

Ito ring "may", pag inalis ang "y" at iniangkap ang "ma" sa ibang mga salitang alan ó pangalan (nombre) ay nagiging pangturing ó (adjetivo) ang ganyang pagkakaangkap Halimbawa:

Mabató ó mayroong maraming bató.

Maalapaap ó mayroong maraming alapaap.

Mabahay ó mayroong maraming bahay.

Mayaman ó mayroong tinataglay na yaman.

Mahirap ó mayroong tinataglay na hirap.

Makapangyarihan ó mayroon tinataglay na kapangyarihan.

Ang "ma" naman na nagkakahulugan ng "mayroon" ay ginagamit ding pangwatas hinggil sa pangyayaring kahit hindi kinukusa ay tinataglay ng damdamin. Halimbawa.

Magalit ó magtaglay ng galit.

- Malugod ó magtaglay ng lugod.

Malungkot ó magtaglay ng lungkot.

Mahiya ó magtaglay ng hiya.

Matakot ó magtaglay ng takot.

Gayon din sa mga pangwatas na nagbabadya

ng damdamin ng sikmura. Halimbawa:

Magutom ó magtaglay ng gutom.

Mauhaw ó magtaglay ng uhaw.

Sa "mag" ay maipapalit ang panangkap na "magka": anopa't ang salitang "mayroon" ay magagawang "magkaroon"; nguni't ang pangwatas na "magkaroon" na halos kasing kahalugan ng "mayroon" ay nagbabago nga lamang ng anyò ayon sa pagbabaybay (ó conjugación.) Halimbawa:

Pangbadya—magkaroon.

Kasalukuyan---nagkakaroan.

Nakatahan---nagkaroon.

Hahanapin-- magkakaroan.

Itong panangkap na "magka" ay nagtataglay rin ng kahulugang magkaroon pag iniangkap ó ikinakambal sa mga salitang alan ó pangalan, Halimbawa.

Magkabaháy ó magkaroon ng bahay.

• Magkabalaklak ó magkaroon ng bulaklak.

Magkapilak ó magkaroon ng pilak.

Magkasakit ó magkaroon ng sakit.

Magkatubig magkaroon ng tubig.

Kung alisin naman ang "ka" sa "magka" at ang "mag" iangkap ó ikambal sa pangalan ng mga sangkap ng halaman at ibp. ay nagkakahulugan din ng pagkakaroon ó pagtataglay ng avon sa sinasaad ng mga gayong pangalan. Halimbawa.

Magdahon ó magkaroon ng dahon.

Magbulaklak ó magkaroon ng bulaklak.

• Mag-ugat ó magkaroon ng ugat.

NOREDIAK.

• DY CHI-CHUAN & CO.

Jaboneros Nos. 910-914

MANILA, I. F.

Almacen de comestibles, Negociantes en Abacá y Coprax. Comisiones y consignaciones. Sucursal en Samar.

TEL. 8177

P. O. B. 822

"Herrera Bros."

PLATEROS Y GRABADORES

Se reciben toda clase de trabajos concernientes al ramo.

Especialidad en grabados, esmero y prontitud.

No. 1522 Azcárraga

S'a. Cruz

Manila, P. I.

TEL. 3916.

SASTRERIA Y SOMBRERERIA

Ibig ba ninyong magkaroon ng mga malinam na kasuutan ayon sa bagong panahon? Kung gayon, magsadya kayo sa patahan ni

ISAIAH ALVARAN

606 Azcarraga, Tondo.

Tel. 8373

MANILA.

SOMBRERERIA Y SASTRERIA

DE
P. AUSTRIA.

Carriedo 247.

Tel. 4482.

M. H. del Pilar, 409. Ermita.

Tel. 3503.

Nagbibili ng sarisaring mga bagay para sa mga lalake, gaya ng sapatos, medyas, corbata, panyò, lalong lalò na ng mga sombrero rito sa Pilipinas.

Sombrería "Busilak"

DE

G. J. PABLO

AVE. RIZAL 1932 S. LAZARO

Sa sambaliluhang ito'y nagbibili ng mga sambalilong yari dito sa Maynila at sa Europa, nag aayos ng sari-saring hugis na magngustuhan ng nagpapagawa.

Kung ang Pardiilas ay masira ang ayos ay muling aayusin ng walang bayad.

Tumatanggap ng pabilin sa lalawigan.

Mga kantahing Bayan

Fuera sá di gayón
Di ko nilalahat
Ang mga dalagang
Bagong sumisikat,
Pagka ang binata
Ay kulang sa pilak
Ang pagsinta nila
Ay salat na salat.

Munti bagang hirap
Paris ng mababa
Sa isang mataas
Tuminga-tingala;
Ang nakakatulad
Damong makahiyá.
Sa kapua damo
Nangangyupapa.

Aba kapalaran di ka pa gumayak
Pagsikat ng taal tayo ay lalakad;
Paparoonan ta'y bayan ng Laspiñas
May tatlong piso lang kakasalin agad.

KALIBATO.

San Pablo, Dagatan, S. P.

Ang pagsasaka

Tunay nangang di kilala ang pinagmulán ng pagsasaka, at nawalang halaga ang pagsisiyasat sa mga sinulat na historia. Gayón man ang lalong nangauna sa kasaysayan, ang mga "monumentos egipcios" ng mga unang hari. ay nagpakilala na ang pagsasaka ay dati ng pinanggngasiwaan at lubha ng laganap — Pinagkakalaang hanapin sa pagsisiyasat ng mga kaunaunahang mula, nguni't sa kawalang palad ay hindi rin ganap ang mga nasumpung sa ganitong bagay. Nababaghi ang unang panahong iyon, ó "prehistoricas" sa dakong kalunuran ng Europa, sa mga panahong "psológico" ó kalagayan ng lupa, at sa mga panahon ngayón. Sa loob ng panahong "geológico" na malaking lubha ang kabaan sa ngayón, ay di nakakilala ang tao sa mga lupaing ito mga hayop na ginagamit at ng pagsasaka sa lupa. sapagka't pawang mga mangingisda at manghuhuli ng hayop sa bundók. Sa mga panahong ginagamit ang batong pinakagulok ó palakól, ang pagsasaka'y nakikita na sa dakong kalunuran ng Europa, catapwa't noo'y nagkakabuhuu at nasagana na, at nasasaklawan pati ng pagaalaga ng mga maaamóng hayop, ang paghahalaman ng mga trigo at palay, ng mga gulay at ng mga ginagamit sa damit at mga lubid, at dito'y napagkilalang diya'y di nagbuhat kundí nanggaling sa mga ibáng pook ang pagkatuto sa pagsasaka.

Lumipat naman tayo sa pag uusisa ng ukol sa pagsasaka sa pamamagitan ng sinasampalayanang ng mga tao sa una at ng mga di bin-

Ngayo'y panahon ng "Sakit ng Ngipin".

Kung hahanap kayo ng DENTISTA ay tunguhin ninyo si

Dr. A. Vergel de Dios

447 EVANGELISTA.

Walang sakit na gumamot ó bumunot.

BAHAY SANGLAAN

NI

ZACARIAS DE GUZMAN

Daang Villalobos 144, Kyapo.

Tel. 3595.

Mabuting maghalaga sa mga hiyas, na gaya ng mga brilyante, perlas, gintó at iba pang mga bagay na may halaga. Mataas ang turing sa mga pagtasa, magaan ang patubò.

SOMBRERERIA

NI

V. LIWANAG

Binundok, Juan Luna 351

Puhunang tagalog at yari rito

Gumagawá ng magagandang sombrerong paha. Nagbibili ng tunay na mga sombrerong Panamá, at Nagbibili ng mga barong lalaki, kuelyo, panyò korbata, ibp.

LIBRERIA Y PAPELERIA

DE

P. S. Viuda de Soriano.

Rosario 225 y Plaza del Conde No. 1008, Binondo.

Nagbibili ng mga aklat sa tagalog, kastila at inglés; ng mga kuaderno, pluma, lapis, tinta, papel at ibp.

Boong giliw na tinatanggap ang lahat.

PASANGLAAN

NI

FAUSTO O. RAYMUNDO.

Daang Ilaya blg. 641-645 pagliko sa Aceiteros, San Nicolás, Maynila.

MATAAS humalaga sa isinasanla, MABABA ang patubo. MADALING pansanlaan at gayon din kung tubusan.

Nagbibili ng mga hiyas na BRILANTE, PERLAS, GINTO at PILAK sa halagang lalong mura.

yagan, ay mahihiwatigan din naman nating lihis ó pawang katha katha lamang ang pinagbuhatan ng pagsasaka sa lupa, at nakakahalobilo ng mga karaniwang pananalig sa mga bantog na matatapang at sa mga Dioses.

Ang mga tangíng damo ó ang mga halamang pinakikinabangan ay pawang sinamba ng mga tao sa una. Sa mga kahoy, bungang kahoy, gulay at mga binhi, ay inihandog nila ang paggalang, palibbasa'y hindi humihiwalay sa mga maling katha ng isip ng tao sa una ang *animismo*, ang mga bagay na ito'y di lamang sinasamba sa kanilang sariling bagsik, kundi lumalaganap naman ang kanilang pananalig sa mga nangyayari at pag-iisip, ito nga ang kadahilanan ng mga pinakahiwaga sa mga paghahayin sa sinasampalatayanang trigo at ng uvas at iba pa, diyan din nagmula ang sinasapantahang *nuno* at mga diablo sa trigo, sa koles at iba pa, na hanga ngayo'y lubus pang pinananaligan ng mga tao sa Eslava at sa Alemanía at pinaghahambingan ng mga sarisaring salita at mga paggawa ng pamahiin, kaya nga't ang pagtuturo ng pagsasaka at mga paraang ginagamit ay kung minsa'y sinasabing tinanggap sa nangakalinang hindi kilala sa mga kauunahang magulang ng bawat isang lipi, na gaya ng la-ngit at ng lupa, na di umano'y siyang magugulang sa una, ng lahat.

Ang mga bagay bagay sa pagsasaka ay kasabay namang kinlalang mga tangíng Diyos, na may kanikanyang katungkulan, at ang mga pangalan nila sa karaniwan, upang magkaanyoanyo, ay nawawangis din sa bagay na pinangalingan.

Wala kaming natatalastas na alin mang bagyang magsasaka, na sa anomang paraan ay hindi mamasid sa karaniwan ang pagkakasabay sabay ó pagkakasunod sunod ng mga pag-galang sa pagsasaka.

Si Abel ang unang magsasaka, at si Cain ang unang nag-alaga ng mga hayop, ayon sa Génesis, sa India ay naniwala na ang magsasaka ay nagmula sa mga kamay ni Brahma, na ng siya'y matulungan sa paggawa ay ibinigay sa kanya ang mahal na turo: sa Egipto'y si Isis ang unang nagturo sa mga tao ng pagsasaka; ang mga taga Gresia nama'y ang isip ay kautangan nila ang karunungan ito kay Diana at ang mga taga Italia at Sicilia ay kay Ceres.

Ang pananampalataya ng mga Arabe ay di umano'y ng manaog si Adan sa Paraiso terrenal upang mamayan sa lupa, ay nagdalá ng kinuha roong tatlong pung sangá nang iba't ibang mga kahoy; ibinigay sa tao ng Angel Mikail ang trigo at sinabi sa kanya na ang butil na ito ay siya siyang kakanin at gayon din ang mga inanak niya, at ipinagutos sa kanyang linangin ang lupa at itanim doon. Ang butil na ito ng trigo ay may kasing laki ng itlog ng avestrus; ng mahulog ang tao sa pagkakasala ay naging kasing laki lamang nang itlog ng manok ng malao'y nakaparis ng kalapati, pakatapos ay naging parang isang avellana at may kasing laki pa ng patani sa mga pananón ni José.

"LA ESTRELLA"

Taller de Instrumentos de Cuerda

Paalaala sa mga manunugtog: Ang mga nangangailangan ng bajo de uñas, dumaló kay

G. ISABELO VICENTE

Walang ibang gamagawá ng Clavijas mecánicas kundi dito lamang sa pagawaang ito.

No. 633 JABONEROS BINENDO.

PACO STUDIO

1430 HERRAN

May manunuklay na walang BAYAD.

THE AMERICAN BIBLE SOCIETY

503 AVENIDA RIZAL.

Nagbibili ng mga Biblia sa iba't ibang wika.

Inyong pagsadyain at pagkakalooban kayo ng ayon sa halagang taglay ninyo.

TAN LIUAN & Co.

DASMARIÑAS 224

Manila I. F.

Importacion y Exportacion

TEL. 3575

P. O. B. 1252-

Ang kulóg na tinatawag na Henó, ay inihalal ng mga Irocoyes na pintakasi sa pagsasaka at siya'y dinadalanginan sa mga panahon ng pagtatanim at paggapas, at tinatawag siyang nuno ó ingkong ng mga Indianos.

Gayon din naman ang kalagayan sa mga Brasileños, ng isang diyos ng kulóg na kung tagwagi'y Fopo.—Sipi sa Ganda Sulit

(Ipagpapatuloy)

SASTRERIA "BAGONG SUPLING"

N.o 909 Ongpin, Sta. Cruz, Manila.

GIRIAGO SANTIAGO

:: FILIPINA ::

Tangîng Pahayagang bwanan ng mga babae, sa wikang Ingles at Tagalog. Naglalaman ng maraming bagay tungkol sa ikagagaling ng kababaihan sa bayan, sa samahan at sa sarili.

MAGSISUSURKIBÍ KAYO. -P-1.50 LAMANG ISANG TAON.

Pasulatan: 324 Misericordia, Maynila.

TAN SENGUAN Y SOBRINOS

San Gabriel Nos. 3-5

MANILA I. F.

Comerciantes en Productos del País. Importación y Exportación. Comisiones y Consignaciones.

SUCURSALES:

CARIGARA Y TACLOBAN (LEYTE)

Dirección Telegráfica—TANSENGUAN, Tel. 1260. P. O. B. 1029.

TAN SENGUAN Y CO.

Muelle de Binondo No. 157, Manila, I. F.

COMERCIANTES EN TODA CLASE DE PRODUCTOS DEL PAIS.

IMPORTACION Y EXPORTACION.

IMPORTACION DIRECTA DE ARROZ.

EXPORTADORES DE AZUCAR PARA CHINA Y JAPON.

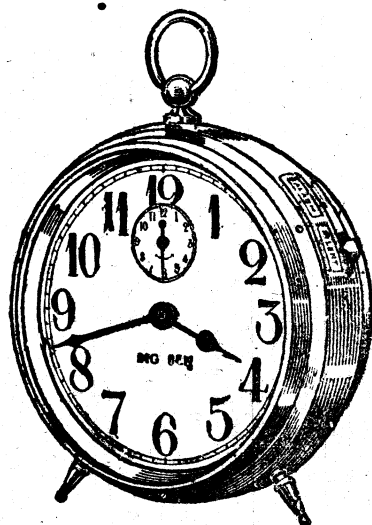
COMISIONES Y CONSIGNACIONES.

Tel. 4584

P. O. B. 1253

Dirección Telegráfica
"YEKGUAN"

"BIG BEN" —————

-P-650

Es el único Reloj despertador de fama

Os despertará a la hora que deseéis levantaros y no cesará su agradable sonido hasta que pareis su despertador.

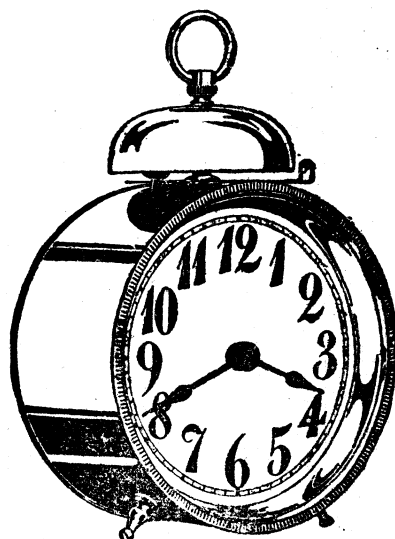
Además reúne la doble cualidad de ser al propio tiempo un reloj de precisión.

BUENOS DIAS

Buenos Dias

Es, entre los relojes
despertadores de
precio barato
EL MEJOR.

MARCA LA HORA CON VER-
DADERA EXACTITUD.

-P-275

H. E. HEACOCK Co.—ESCOLTA 121-123